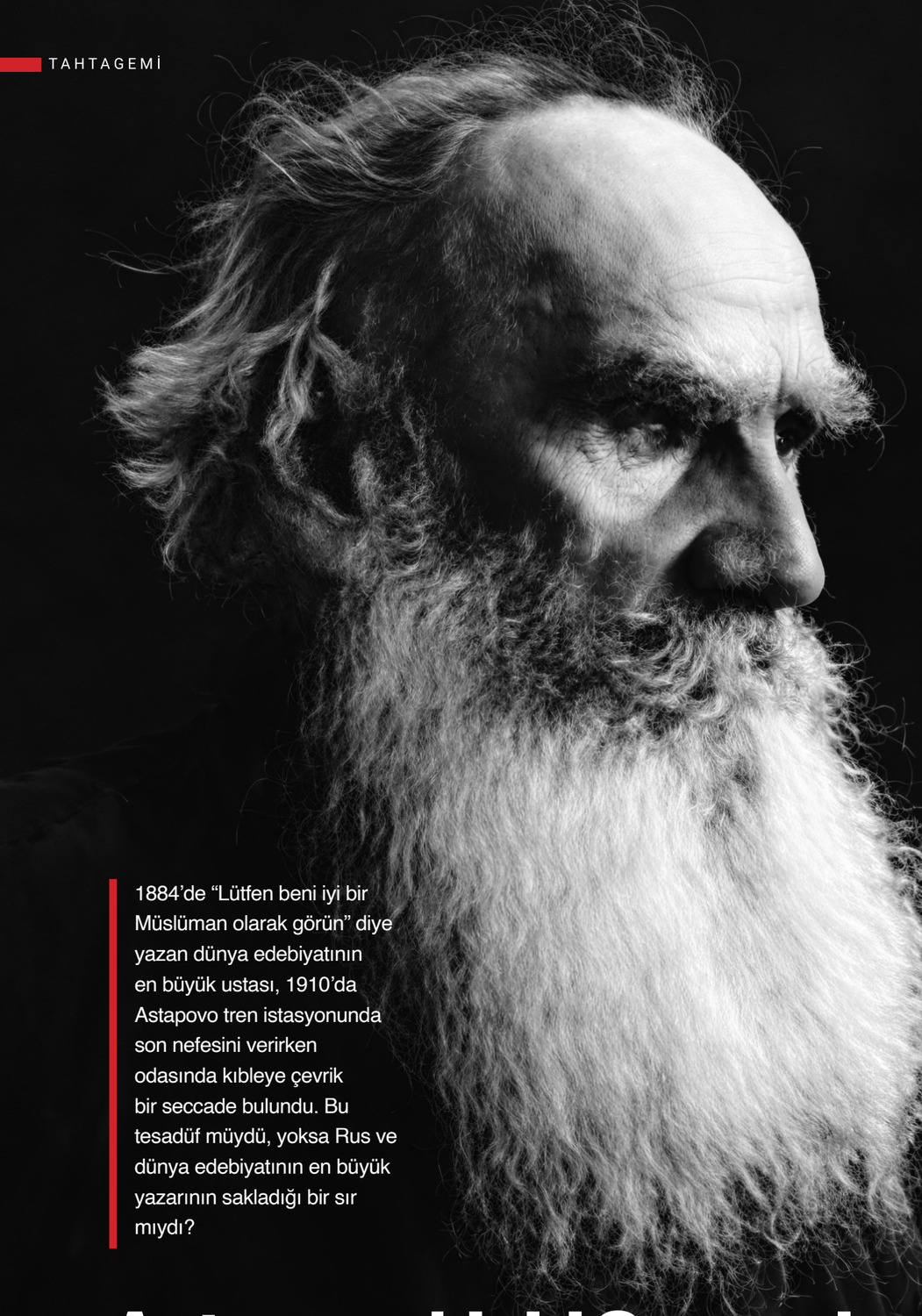

1884'de "Lütfen beni iyi bir Müslüman olarak görün" diye yazan dünya edebiyatının en büyük ustası, 1910'da Astapovo tren istasyonunda son nefesini verirken odasında kıbleye çevrik bir seccade bulundu. Bu tesadüf müydü, yoksa Rus ve dünya edebiyatının en büyük yazarının sakladığı bir sır mıydı?

Astapovo'daki Seccade: Tolstoy'un saklı gerçeği!

HÜRREM ERMAN FRANKFURT

"Lütfen beni iyi bir Müslüman olarak görün, o zaman her şey yoluna girer."

Bu satırlar, 1884 Nisan'ında Yasnaya Polyana'da yazılmış bir mektuptan. Lev Tolstoy, hem yakın akrabası hem de güvenilir bir dostu olan Kontes Alexandra Andreevna Tolstaya'ya böyle yazıyordu. Bu mektubu yazdıktan yirmi altı yıl sonra, 1910'un soğuk bir kasım gününde, Astapovo tren istasyonunun şefinin evinde son nefesini verirken, odasında kıbleye doğru çevrilmiş bir seccadenin durduğu rivayet edilir.

Ve o soru aklımıza geliyor: Yoksa sadece Rus edebiyatının değil, dünya tarihinin en büyük yazarlarından sayılan Lev Tolstoy Müslüman mıydı?

Bu sorunun cevabından önce, bu büyük yazarı biraz daha yakından tanıyalım.

1828'de Tula vilayetinin Yasnaya Polyana malikanesinde doğan Lev Nikolayeviç Tolstoy, Rusya'nın en asil ailelerinden birinin çocuğuydu. Henüz iki yaşındayken annesini, dokuz yaşındayken babasını kaybetmesi, onun ruhunda derin yaralar açtı. Bu erken kayıplar, belki de onun yaşam boyu sürecek olan hakikat arayışı çabalarının ilk tohumu oldu.

Çocukluğunun en anlamlı anlarından biri, büyükannesinin evinde yaşayan kör hikayeci Lev Stepanych'in anlatılarıydı. Monoton, şarkı söyler gibi bir sesle, Şahriyar kralı ve kardeşi Şah Zaman kralı hakkında, *"Adil Tanrı"* hakkında hikayeler anlatırdı. Bu Binbir Gece Masalları'ndan alınan öyküler, genç Tolstoy üzerinde büyük bir etki bıraktı. Yıllar sonra, 1891'de Moskovalı yayıncı Michael M. Lederle'nin hayatında en etkili kitapları sorması üzerine, on dört yaşına ait kitaplar arasına Binbir Gece Masalları'nı da koyacaktı.

Bu erken tanışma, onun Doğu kültürüne olan ilgisinin temelini attı. 1862'de Yasnaya Polyana'da kurduğu köylü çocukları için olan okulda, bu masallardan bazılarını uyarlayarak pedagojik çalışmalarında kullandı. Dushenka ve Kırk Haydut ile Adaletsiz Yargılama adlı iki öykü, onun İslam kültürü ile erken temasının ürünleriydi.

Ardından Kazan Üniversitesi'nde hukuk okudu, ancak diplomatik kariyer umutlarıyla Arap ve Türk Fakültesi'nde Doğu Çalışmaları derslerine de katıldı. Kazan o dönemde, Doğu ve Batı kültürleri arasında bir köprü görevi görüyordu. Üniversitedeki Doğu dilleri eğitimi çok yüksek seviyedeydi. Edward Tracy Turnelli'nin deyişiyle: *"Bu eğitim dalında, öğrencilere bu şehrin üniversitesi kadar büyük avantajlar sunan başka bir kurum dünyada yoktur."*

Tolstoy burada Arapça öğrenmeye başladı. Onlarca yıl sonra, 1909'da, Kazan'da Arapça öğrendiğini ancak *"okuma ve birkaç kelime dışında"* neredeyse her şeyi unuttuğunu üzülerek belirtecekti. Yine de, Doğu eğitiminin Rusya'da klasik eğitimden daha uygun olacağına inanıyordu.

1851'de ağabeyi Nikolay'la birlikte Kafkasya'ya gitti. Burada, Rus İmparatorluğu'nda yaşayan milyonlarca Müslümanla tanışma fırsatı buldu. Kafkas Müslüman kabilelerinin manevi ve askeri lideri Şeyh Şamil'in mücadelesine tanık oldu. Bu deneyimler, onun Hacı Murat başyapıtının temelini oluşturacaktı.

"Savaş ve Barış", sadece bir roman değil, insanlığın destanıdır. 1805-1812 yılları arasında Rusya'nın Napoleon işgaliyle başlayan tarihi süreci ele alan bu yapıt, edebiyatta benzersiz bir yere sahiptir. Pierre Bezuhov'un ruhsal arayışı, Prens Andrey'in yaşam-ölüm savaşı, Natasha Rostova'nın masum güzelliği... Her karakter, insanlığın farklı bir yönünü temsil eder.

Fransız yazar Romain Rolland'ın dediği gibi: *"Tolstoy'un eserleri, deniz gibidir. Her dalışta yeni inciler bulursunuz."*

"Anna Karenina" ise modern romanın zirvesidir. Dostoyevski'nin *"mükemmel eser"* dediği bu roman, sadece bir kadının trajik hikayesi değil, toplumsal değişimin, ahlaki çöküşün ve ruhsal arayışın panoramasıdır.

Kafkasya'da geçirdiği iki yıldan fazla süre boyunca, yerlilerden *"dzhigit" (cesur ve onurlu kişi)* unvanını kazandı. Bu, bir Rus asilzadesi için olağanüstü bir onurdu. Burada tanıştığı İslami mistik gelenek olan *"miuridizm"*, onun dini düşüncelerinde iz bıraktı.

1870'lerin sonunda yaşadığı derin ruhsal kriz, onu sadece Hristiyanlığa değil, tüm dünya dinlerine yöneltti. İtiraflarım'da yazdığı gibi: *"Yaşamın bir anlamı var mı? Ölüm her şeyi yok etmeyecek mi?"* soruları peşini bırakmıyordu.

Bu arayış sırasında Kur'an-ı Kerim'i okudu, Hz. Muhammed'in hadislerini inceledi. 1884'te Alexandra Tolstaya'ya yazdığı o ünlü mektupta, çevresindeki tepkilere şu sözlerle yanıt veriyordu:

"Bazıları - liberaller ve estetikçiler - beni deli veya Gogol gibi geri zekalı olarak görüyor; diğerleri - devrimciler, radikaller - beni mistik, geveze olarak görüyor; hükümet yetkilileri beni kötü niyetli bir devrimci olarak görüyor; Ortodokslar beni şeytan olarak görüyor... Ve bu yüzden, lütfen beni iyi bir Müslüman olarak görün, o zaman her şey yoluna girer."

Tolstoy'un İslam'a bakışı yıllar içinde derinleşti. 1909 yılının mart ayında, hekimi Duşan Makoviçki'nin kaydettiği bir konuşmada şunları söylemişti:

"Muhammed her zaman Hıristiyanlıktan daha yüksekte durmuştur. O, insanı Tanrı olarak görmez ve kendisini asla Tanrı'ya eşit kılmaz. Müslümanlar Tanrı'dan başka hiçbir şeye tapmazlar ve Muhammed O'nun elçisidir. Bunda hiçbir gizem ve şüphe yoktur."

Aynı konuşmada, eşi Sofya Andreyevna'nın *"Hangi din daha iyi: Hıristiyanlık mı İslam mı?"* sorusuna verdiği yanıt çok çarpıcıydı:

"Benim için açık ki İslam daha iyidir ve yüksektir... İslam beni çok aydınlattı."

Bu sözler, eşini şaşırtmış ve yarı şaka yarı ciddi bir şekilde çok eşlilik konusunda itirazda bulunmasına neden olmuştu.

1909 Mart'ında, Elena Vekilova adlı bir kadına yazdığı mektup, Tolstoy'un İslam hakkındaki düşüncelerinin olgunlaşmış halini gösteriyor:

"Bana göre, dışsal biçimleriyle Muhammedilik, Kilise Ortodoksluğundan kıyaslanamayacak kadar üstündür. Dolayısıyla, bir kişiye yalnızca iki seçenek sunuluyorsa: Kilise Ortodoksluğuna veya Muhammediliğe bağlı kalmak, o zaman aklı başında herhangi bir insan için bu seçim konusunda hiçbir

Foto: Shutterstock.com